

OPAL FP-X^{II} Assemblée

Interested? Click for more information!

כתבות < עסקים

העתקה באמצעות "הנדסה במהופך" - האם מותרת?

המונח "הנדסה במהופך", Reverse Engineering, זכה במשפט הישראלי לתרגומים שונים כגון: "הנדסה לאחור", "הנדסה חוזרת", "תכנון במהופך" ו"הנדסה במהופך". משמעות כל המונחים האלה אחת היא: תהליך שבמסגרתו מפרקים או חוקרים מכשיר או תוכנה קיימים כדי לגלות את הפרטים הפנימיים שלהם ואת האופן בו הם פועלים

09/12/06 18:11

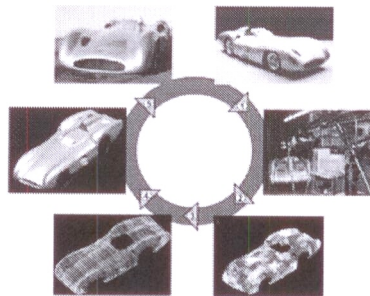

עו"ד דניאל בוסטנאי

עו"ד דניאל בוסטנאי

בעולם האלקטרוניקה מוכרת התופעה של העתקת מעגל אלקטרוני באמצעות ביצוע "הנדסה במהופך" למעגל המודפס המקורי. בעולם התוכנה מתבטאת "הנדסה במהופך" למשל בכך שבאמצעות פעולה של "Binary Reverse Engineering" מפענחים קוד מכונה של תוכנה קיימת והופכים אותו לקוד המקור של התוכנה או לקוד קריא אחר בשפה עילית כלשהי.

ההלכה שנהגה עד לפני שנים לא רבות הייתה שתחרות עסקית בין שני מתחרים, במסגרתה מתחקה האחד אחר מוצרי יריבו באמצעות "הנדסה במהופך" – מצוייה במתחם של תחרות עסקית לגיטימית, המותרת על-פי הדין. זאת, כמובן, כל עוד אין המוצרים מוגנים באחת מהגנות הקניין הרוחני המוכרות (פטנט, מדגם, זכות יוצרים וכו').

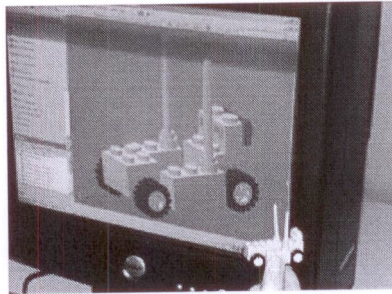

בפרשת תורן אמי נ' אלקטרו-נועון נדונה העתקה על דרך "הנדסה במהופך" של קערה ואביזרים נוספים של מערביל מתוצרת קנווד. נקבע, כי על אף שהגנת חוק זכות יוצרים חלה על התוכניות והתרשימים של החפצים המוגמרים, אין ההגנה משתרעת גם על החפצים המוגמרים עצמם, ולפיכך אין פסול בהעתקתם על דרך של "הנדסה במהופך". בית המשפט המחיש את ההגיון בכך בדוגמא של ספר בישול: ספר בישול עצמו מוגן על-פי חוק זכות יוצרים ואסור להעתיקו, אולם רשאי כל אדם לייצר ולמכור תבשילים על-פי מתכונים שבספר (כל עוד לא נרשם פטנט על אותו תבשיל, וכבר היו דברים מעולם).

בפרשת עוז און נ' אלקטרוזון נדונה העתקה של מתנעים למזגנים על דרך זו של "הנדסה במהופך". גם בפרשה זו נדחתה הטענה שהעתקת המרכיבים של המתנעים מהווה הפרת זכויות יוצרים בתרשימים ובתוכניות של המתנעים המקוריים. בהחלטה זו הוסיף בית המשפט וקבע כי אין פסול גם בהעתקה של מעגל מודפס, וכי דינו של מעגל

מודפס הוא כדיון כל מוצר שתבניתו עוצבה מראש בתרשים או בתוכנית ואשר זכות בלעדיות אינה קיימת אם אין רישום כפטנט או כמדגם.

ביסוד הלגיטימיות של "הנדסה במהופך" היתה ההבחנה המבוססת, בין היתר, על הרציונל העומד מאחורי דיני הקניין הרוחני: מי שטרח ופעל לרישום המצאתו בדרך המוסדרת בדיון (כגון רישום פטנט), ובכך חשף את פרטי המצאתו לציבור הרחב – זכה להגנה המאפשרת לו מונופול רב שנים להיות הבלעדי בשוק ולמנוע ממתחריו כל שימוש בהמצאה. לעומתו, ממציא אשר בחר באסטרטגיה של אי רישום המצאתו בדרך המוסדרת בדיון, אלא שמירת פרטי המצאתו בסוד - חסך בכך אמנם את הצורך לגלות את המצאתו בפירוט רב לקהל מתחריו, אך יחד עם זאת נטל על עצמו את הסיכון שמתחריו יצליחו להתחקות אחר המצאתו בעזרת "הנדסה במהופך". גישה זו מקבלת ביטוייה גם בחוק עוולות מסחריות אשר קובע כי: "גילוי סוד מסחרי באמצעות הנדסה חוזרת, לא ייחשב, כשלעצמו, אמצעי פסול".

הלגיטימיות של "הנדסה במהופך" התערערה קשות נוכח פרשת א.ש.י.ר. נ' פורום [iii]. בפרשה זו קבע בית המשפט העליון הלכה עקרונית לפיה גם אדם אשר לא הגן על תוצריו באחת מן ההגנות של הקניין הרוחני המקובלות, יהיה זכאי בנסיבות מיוחדות להגנה מכוח דיני עשיית עושר ולא במשפט.

לאחרונה, בפסק-דין בעניין שוהם נ' הרר [עו] יישם בית המשפט העליון הלכה עקרונית זו, בקובעו שבנסיבות אותו מקרה העתקה בדרך של "הנדסה במהופך" הינה פסולה ומחייבת תשלום פיצויים. בפרשה זו מדובר היה בהעתקה, בדרך של "הנדסה במהופך", של מערכת מבלטים לעיבוד וחיתוך אלומיניום אשר לא הייתה מוגנת בפטנט או במדגם. על יסוד הלכת א.ש.י.ר. קבע בית המשפט כי בנסיבות פרשה זו, כשמדובר במערכת ייחודית, אשר פותחה לאחר השקעה כספית גבוהה, כשהמתחרה העתיק את המערכת העתקה מושלמת וכל זאת לפני שבעל ההמצאה הספיק ליהנות כדבעי מפירות המצאתו בשוק החופשי, יש להכריז על מעשי המעתיק כפסולים.

פסק-הדין בעניין א.ש.י.ר. ויישמו העקרוני בפרשת שוהם נ' הרר חוללו אם כן, שינוי מהותי באחת הסוגיות המרכזיות בדיני הקניין הרוחני. בעקבות העתקה בדרך של "הנדסה במהופך" איננה נחשבת עוד כדרך לגיטימית אלא עלולה בנסיבות שונות להיחשב כתחרות עסקית בלתי הוגנת ולחייב בתשלום פיצויים. על המתחרים העסקיים לכלכל איפוא את צעדיהם לאור התפתחויות אלה.

*** הכותב הינו עו"ד ומהנדס אלקטרוניקה, ראש מחלקת ליטיגציה במשרד פרל כהן צדק לצר המתמחה בקניין רוחני.**

[i] ת.א. (י-ם) 854/83 Thorn Emi Appliances נ' אלקטרו-נוע, פ"מ תש"ן (2) 273.

[ii] ת.א. (ת"א) 1516/88, המ"י 8136/88 עוז און קואופרטיב למוצרי חשמל נ' אלקטרונו בע"מ, פ"מ תש"ן (א), 149.

[iii] ת"א 5768/94 א.ש.י.ר. נ' פורום, פ"ד ניב (4) 289.

[iv] ע"א 2287/00 פורסם בנבו.